

Novruzun ilk müjdəçisi

*Bu gün xalqımız ilk çərşənbəni -
“Su çərşənbəsi”ni qeyd edir*

Novruz bayramı xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərini özündə yaşadan bayramdır. Novruz bayramı - halallıq, təmizlik və saflıq bayramıdır. Novruza bir ay qalmış insanlar dörd çərşənbə axşamını qeyd edirlər.

Bu çərşənbələrin hər biri insanlارın yaşaması, həyatının varlığı üçün vacib olan ünsürdən birinə - su, od, yel və torpağa həsr olunur. Bu da Novruzun dünyanın ən qədim və ən müdrik bayramlarından biri olduğunu

göstərir. Bu çərşənbələr insanın 4 ünsürdən yaradılması ilə bağlı dini-mifik görüşləri simvollaşdırır və ritual-mifoloji semantikasında yaradılış prosesini dinamik olaraq işarələyir. Belə ki, “Su çərşənbəsi” həyatdır, aydınlıqdır və paklıqdır. Sübh tezdən bulaqdan ilkin su gətirmək, axar su üstündən tullanmaq və s. sağlamlıq, xoşbəxtlik və sevinc rəmzidir. “Yel çərşənbəsi”ndə hava tez-tez dəyişir, eyni gündə külək, yel, gilavar və meh əsir. Su, Torpaq, Od - təbiətdə nə varsa hamısı, hərəkətə gəlir. Bütün bunlar baharın gelişinə işarədir. Sonuncu çərşənbə isə “Torpaq çərşənbəsi”dir ki, buna axır çərşənbə deyilir. Həmin gün, nəhayət, torpaq oyanır. Bu zaman insanlar torpağa daha çox can atır. Çünki insanın ruzisi torpaqdan çıxır, o, torpaqdan yaranıb və son məqamda da torpağa qarışır.

Bu gün ilk çərşənbə “Su çərşənbəsi”dir. Novruz bayramının ilk çərşənbəsi. Bu çərşənbəyə “Əzəl çərşənbə”, “Sular Novruzu” da deyirlər. Su çərşənbəsində su və su mənbələri təzələnilir, arklar qaydaya salınır, su hövzələrində abadlıq işləri görülür, su ilə bağlı müxtəlif şənliklər keçirirlər. Su çərşənbəsi suya tapınma inamı ilə bağlıdır. Hələ gün doğmamışdan hamı su üstünə gedir, əl-üzünü yuyur, bir-birinin üzünə su çiləyir, su üstündən atlanır və yaralıların yarasına su çiləyirlər. Xalqın inamına görə Su çərşənbəsi günü “təzə su”dan keçənlər, azarını-bezarını ona verənlər il boyu xəstəlikdən uzaq olurlar. Həmin gün su üstündə müxtəlif mərasimlər keçirilir, qədim türklərdə su tanrıları sayılan Aban və Yadanın şərəfinə nəğmələr oxunur. Su çərşənbəsi ilə əlaqədar çoxlu sayda inanclar, fallar, türkəçarələr, bayatılar, əfsanələr və rəvayətlər var. Məsələn, inanclarda deyilir: süfrəyə su dağılması aydınlıqdır, su içən adamı qəfil vurmazlar, su içən adamı ilan çalmaz, lal axan sudan keçərkən, “suyum irəlilə” deyirlər. Bir çox atalar sözündə də suyun müqəddəsliyi əks olunur: “Su olan yerdə dirilik olar”, “Su ehsandır”, “Su mürdarlıq götürməz”, “Suyu çirkəndirənin nəşini yumağa su tapılmaz”.

Su çərşənbəsində, əslində, suyun canına istilik gəlir, su qızmağa, donu-şaxtası açılmağa başlayır ki, bununla da soyuqdan donmuş, ölmüş su qızır, başqa sözlə, “ölmüş su” yəni-dən dirilik tapır. “Qurani-Kərim”də buyurulan “hər bir canlı suyun yaratdığı” kəlamı da suyun yaradılışın əsasını təşkil etdiyini göstərir.

Folklorşünas alimlərin qənaətinə görə, xalqımız tarixən Su çərşənbəsinə çox böyük önəm verib. Dilimizdəki sabitləşmiş olan “abi-həyat” - “dirilik suyu” el ifadəsi də xalq təkəkküründə suyun, məhz həyatla, yaşayışla sıx bağlı olmasını əks etdirir. Bu, istər mifoloji, istər dini, istərsə də müasir gerçəklik baxımından, tam reallığa söykənən həqiqətdir. Mifdə, mərasimdə və məişətdə suyun əvəzsiz rolu və müstəsna əhəmiyyəti var.

Respublikamızın bütün bölgələrində Su çərşənbəsini bayram etmək üçün qız-gəlinlər, yeniyetmələr, uşaqlar sübh çağı bayram libası geyinib çay sahilinə düşüb oradan su götürərək bir-birlərinə bayram əhval-ruhiyyəsi ilə “su qəder ömrünü olsun”, “sudan yarıyasan” və s. kimi alqışlarla Su çərşənbələrini təbrik edirlər. Bir məqamı da nəzərdən qaçırmayaq ki, rəngli bardaqlarla və əlvan rəngli vedrələrlə su daşınması təsadüfi deyil. Su çərşənbəsinin şərəfinə su qablarının da bəzək-düzəkli, naxışlı olması təbiidir, çünki mifik düşüncəyə görə, hər bir şeyin sahibi və hamisi olduğu kimi, suyun da yiyəsi və hami ruhu var. Su çərşənbəsi bayramında su yiyəsini razı salmaq, su hamisinə xoş gəlmək üçün suyu gözəgəlimli, təzə naxışlı və bəzəkli qablarda daşıyırlar. “Su gözəllər yüküdü” deyiblər. Gözəllər yükü olan, gözəl qız-gəlinlər daşıyan suların qabları da gözəllərimizin gözəlliklərinə uyğun qablar da olmalıdır. Su çərşənbəsi günündə təzə bayram paltarlarını əyinlərinə geyinmiş qız-gəlinlərin çiyanlərinə aldıqları su qabları cazibədar, bərlil-bəzəkli olmalı və bayram əhval-ruhiyyəsini təminləməlidir.

Su çərşənbəsində insan özünü təbiətin ayrılmaz parçası hesab etməklə, su ilə ilgili əfsun, sehr, oyun, icra ayinləri, mərasimi və s. yerinə yetirir - su üstündən adlamaqla, evinə zəməzəmə suyu gətirməklə və s. şəkildə Su çərşənbəsini bayram edir.

Su çərşənbəniz mübarək olsun!